

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1931 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående en enhetlig och rationell uppläggning av pågående utredningar om den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 232, har herr *Carlström* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande vad som kan göras för att nu pågående kommitté- och sakkunnigutredningar angående den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens omläggning, organisation och utsträckning måtte kunna leda till en enhetlig, rationell uppläggning av nämnda försäkrings- och hjälpproblem i hela dess vidd; samt att härvid de synpunkter, som framförts i motionen, måtte vinna beaktande.

Motionen.

I motionen anföres bland annat, att målet för det allmännas sociala hjälpverksamhet i första hand borde vara att söka bringa *hjälp till självhjälp* och i andra hand att stödja dem, för vilka denna hjälp ej försloge. Samhällets hjälpverksamhet lede emellertid brist på ett ordnat system. De olika formerna eller organisationerna arbetade utan att egentligen ha kännning med varandra. I vissa fall gäve de för mycket och i andra fall för litet. Under det att i ena fallet den försynte, ansvarskännande åldringen eller invaliden sökte draga sig fram utan hjälp, trots sitt behov av sådan, sökte i andra fallet den mindre nogräknade utnyttja alla möjligheter att från olika källor få det mesta möjliga, även om behovet strängt taget ej förefunnnes. Frånvaron av enhetlighet i systemet och därav följande brister i kontrollen gjorde emellertid, att gränserna ifråga om rätten till hjälp uppluckrades, och den enskildes begrepp om ansvar mot sig själv och sina anhöriga avtrubbades. Kravet på det allmännas hjälp ökades steg för steg, utan att individen sökte göra klart för sig sin egenskap av länk i det allmännas kedja och att det vore på hållbarheten av denna kedja, som den sociala välfärden ytterst berodde. Då nu flertalet av de sociala hjälpfrågorna vore före-

mål för utformning och omprövning, syntes det vara angeläget att samla hela spørsmålet i en gemensam översyn för att söka åstadkomma ett enhetligt system efter samverkande linjer och en likaledes enhetlig organisation. Om problemet skulle angripas från grunden, gällde det sålunda att i ett grepp söka samla de skilda frågorna och länka dem samman i en enhetlig ram. Slutgiltigt lösta bleve de visserligen icke därmed, men de kunde få ett sammanhang och en överskådlig-
het, som möjliggjorde framtida förbättringar utan den osäkerhet ifråga om vad som borde göras, som nu utmärkte vårt sociala lagstiftande på detta område.

Motionären skisserar vidare vissa riktlinjer för organisationen och finansieringen av samhällets sociala hjälpverksamhet, vilka riktlinjer sammanfattats sålunda:

Alderspension lika för *alla* utan behovsprövning.

Invaliditetshjälpen utbrytes ur pensionsförsäkringen och lägges under kommunernas handhavande med anknytning till sjukkasseverksamheten.

Sjukförsäkringarna och moderskapsskyddet organiseras för samarbete med den kommunala hjälpverksamheten.

Arbetslöshetshjälpen handhaves av kommunerna efter viss behovsprövning, skild från fattigvården.

Uttagandet av premierna på den indirekta beskattningsvägen, eller, om detta ej anses lämpligt, anordnandet av ett effektivt uppbördssystem, varigenom avgifterna veckovis kunna uttagas.

Avgifterna ingå till en *socialfond*, till vilken även bidrag från stat, kommun och arbetsgivare erläggas.

Den *lokala* verksamheten utövas av en *socialnämnd*, som handhaver samtliga kommunala, sociala hjälpuppgifter.

Den *centrala* ledningen och inspektionen utövas av en social centralstyrelse, samorganiserad från nu skilda organisationer på området, vilken även omhänderhar förvaltningen av socialfonden.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Enhetsfrågans tidigare behandling.

Organisationskommittén.

Den i föreliggande motion till behandling upptagna frågan om en rationell och enhetlig anordning av de olika grenarna av samhällets sociala försäkrings- och hjälpverksamhet har, såsom även i motionen framhållits, sedan länge varit föremål för uppmärksamhet. Redan i skrivelse den 18 maj 1920 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om verkställande av utredning, huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kunde och borde genomföras i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och nedbringande av kostnaderna ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen. Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 11 oktober 1920 åt en kommitté att utarbete en plan för en så långt det kunde befinnas lämpligt enhetlig organisation av den svenska olycksfalls-, pensions- och sjukförsäkringen. Denna kommitté blev emellertid upplöst utan att hava slutfört sitt uppdrag.

Frågan om socialförsäkringens enhetlighet berördes sedermera av statens besparingskommitté i dess den 19 februari 1925 avlämnade betänkande med utredning och förslag angående socialförsäkringens organisation. Strävandena efter ökad enhetlighet mellan de skilda försäkringsgrenarna kommo i olika sammanhang till uttryck i kommitténs förslag.

Statens besparingskommitté.

Då för 1926 års riksdag förslag framlades rörande omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen och av sjukförsäkringen, behandlades ånyo samma fråga. Därvid hade man emellertid, på grund av att alla försäkringsgrenar icke kunnat på en gång upptagas till behandling, måst inskränka sig till sådana specialbestämmelser om samarbete, som ansetts omedelbart vara praktiskt genomförbara.

Frågans behandling i samband med sjukförsäkringsfrågan.

De år 1926 framlagda förslagen rörande olycksfallsförsäkringens och sjukförsäkringens organisation ledde som bekant icke till något resultat. Detsamma blev förhållandet beträffande det nya förslag i sjukförsäkringsfrågan, som framlades för 1927 års riksdag och i vilket enhetlighetssynpunkterna jämväl i viss mån beaktats.

Även under det fortsatta arbetet på sjukförsäkringsfrågans lösning har spörsmålet om enhetlighet inom socialförsäkringen varit föremål för uppmärksamhet. I direktiven för de år 1929 tillkallade sjukförsäkringssakkunniga uttalades sålunda bland annat, att de sakkunniga i sitt arbete borde uppehålla nära förbindelse med pensionsförsäkringskommittén. Därest, såsom vore under övervägande, särskilda sakkunniga komme att tillkallas för att förbereda frågan om större enhetlighet i den lokala organisationen för socialverksamheten, borde givetvis hänsyn jämväl härtill tagas vid de sakkunnigas arbete. Beaktas borde uppenbarligen även det förslag angående moderskapsunderstöd, som beräknades komma att framläggas under förra hälften av år 1929.

Samråd ägde även rum mellan sjukförsäkringssakkunniga å ena samt pensionsförsäkringskommittén och de sedermera tillkallade s. k. organisationssakkunniga å andra sidan, ehuru de sistnämnda beredningarnas arbete icke hade fortskridit så långt, att riktlinjer för de blivande förslagen kunde angivas. Det för sjukförsäkringen utarbetade organisationsförslaget uppgjordes dock med tanke bland annat på att det skulle erbjuda möjlighet till effektivt samarbete mellan sjukförsäkringen och övriga socialförsäkringsgrenar.

Ej heller det av Kungl. Maj:t på grundval av sjukförsäkringssakkunnigas betänkande utarbetade och för 1930 års riksdag framlagda förslaget i sjukförsäkringsfrågan vann riksdagens bifall. Förslag i ämnet har nu ånyo underställts riksdagen (Kungl. Maj:ts prop. nr 75) och därvid hava här förevarande enhetlighetssynpunkter åter upptagits till dryftning i vad de beröra sjukförsäkringen och dennas förhållande till övriga socialförsäkringsgrenar. Föredragande departementschefen anför sålunda härutinnan bland annat följande:

"En annan invändning av allmän innebörd, vilken i detta sammanhang torde böra beaktas, är den som grundas på uppfattningen, att sjukförsäkringsfrågan

icke bör företagas till avgörande, förrän man har möjlighet att bedöma spörsmålet om socialförsäkringen i dess helhet. Närmare utförd innebär denna invändning, sådan den under det senaste året framställdes, att resultaten av den nu arbetande pensionsförsäkringskommitténs utredning borde avvaktas, innan sjukförsäkringen reformerades. Denna uppfattning grundar sig särskilt därpå, att det blivit känt, att inom nämnda kommitté överväges att skilja invaliditetsförsäkringen från ålderdomspensioneringen och lägga förstnämnda försäkringsform till sjukkassorna.

Visserligen kan det onekligen ur principiell synpunkt te sig riktigast, att man på en gång söker överblicka hela området för socialförsäkringen och samtidigt drager upp grundlinjerna för ett enhetligt system och helst också fixerar de närmare detaljerna rörande de skilda försäkringsgrenarna. Emellertid tala avgörande praktiska hänsyn mot att av dylika skäl avstå från att, där så eljest är möjligt och lämpligt, till övervägande företaga särskilda delar av försäkringen. Erfarenheten har visat — något som också säger sig tämligen självt — att under nuvarande arbetsformer det knappast någonsin kan bli möjligt att på en gång till avgörande föra fram ett så omfattande och svårlöst frågekomplex, som genomförandet av en enhetlig socialförsäkring skulle innebära. Man lär alltså redan på denna grund vara nödsakad att liksom hittills gå de partiella reformernas väg. Detta får dock naturligen icke innebära, att man — såsom måhända kan sägas hava skett vid tillkomsten av våra nuvarande socialförsäkringslagar — vid behandlingen av en av dessa underlåter att i nödig utsträckning beakta sammanhanget med de övriga. Vad nu närmast angår sjukförsäkringen, är det, som redan anförts, allmänt erkänt, att åstadkommande av en enhetlig organisation därutinnan är ett villkor icke blott för en ordnad sjukförsäkring utan för rationell socialförsäkring överhuvud. Icke minst för en överflyttning av invaliditetsförsäkringen till sjukkasseväsendet läser det utgöra en oundgänglig förutsättning, att inom varje ort rörelsen är koncentrerad till ett organ.”

”Om vidare, såsom med all sannolikhet kan förväntas, en reformerad pensionsförsäkring, vare sig denna kommer att medföra en överflyttning av invaliditetsförsäkringen eller icke, måste bygga på ökad decentralisering av ärendenas handläggning, måste en enhetlig sjukförsäkring vara en av grundvalarna för reformens genomförande. Vid sådant förhållande kan det ej innebära någon olägenhet, att principbeslut redan nu fattas om sjukförsäkringens reformering på enhetlighetens grund. Enhetlighetens genomförande måste alltid kräva en avsevärd övergångstid, och om man skulle vänta därmed, skulle detta alltså i sin tur medföra ett fördröjande av pensionsförsäkringens omdaning. Man torde också med bestämdhet kunna påstå, att några svårigheter icke skola behöva uppstå, då det sedan gäller att eventuellt anknyta invaliditetsförsäkringen — och möjligen vissa uppgifter för ålderdomspensioneringen — till en på sätt nu föreslås reformerad sjukförsäkring.”

1926 års arbetslöshets-sakkunniga.

Frågan om enhetlig lokal organisation för den sociala hjälpverksamheten har även upptagits i annat sammanhang. I det av arbetslöshetssakkunniga med skrivelse den 25 april 1928 avlämnade betänkandet redogöres för ett förslag, som framlagts av en av de sakkunniga, herr von Koch, såsom alternativ för det fall, att arbetslöshetsförsäkring ej skulle komma till stånd. Den nuvarande lagen om fattigvården skulle i så fall omarbetas till en lag om allmän hjälp-

verksamhet, omfattande hittillsvarande olika grenar av dylik verksamhet ävensom arbetslöshetshjälpen. Åtminstone fattigvården och arbetslöshetshjälpen borde förläggas under en och samma kommunala myndighet, förslagsvis benämnd understödsnämnd eller socialnämnd. Ifrågasätts kunde emellertid, om man ej borde gå ett steg längre och till samma organ förlägga även pensionsförsäkringsverksamheten.

Med sikte på bland annat att söka åstadkomma en rationell och i möjligaste mån enhetlig organisation av samhällets sociala försäkrings- och hjälpverksamhet hava vidare under de senaste åren igångsatts vissa omfattande utredningsarbeten.

Nu pågående utredningar.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 maj 1928 hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning snarast möjligt rörande revision av lagen om allmän pensionsförsäkring och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Med anledning härav utsåg Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juli 1928 en särskild kommitté för verkställande av den begärda utredningen.

1928 års pensionsförsäkringskommitté.

I direktiven för denna utredning framhålles bland annat, att den erfarenhet, som vunnits sedan den nu gällande pensionsförsäkringen trädde i kraft, gäve vid handen, att nämnda försäkring trots de ändringar däri, som vid olika tillfällen genomförts, vore behäftad med vissa brister. Dessa brister torde icke kunna undanröjas utan en föregående fullständig utredning rörande pensionsförsäkringsfrågan i hela dess vidd. Även de med försäkringen förenade växande kostnaderna för det allmänna syntes motivera en undersökning beträffande försäkringens grunder och de med densamma förenade organisatoriska problemen.

Huvudsyftet med utredningen är, enligt de lämnade direktiven, att med den erfarenhet, som vunnits under pensionsförsäkringens tillämpning, undersöka, i vilka avseenden nu gällande lag i ämnet bör underkastas ändringar för att kunna på bästa möjliga sätt tillgodose denna lagstiftnings syfte. Härvid skola beaktas ej blott den enskildes intresse att erhålla effektiv hjälp vid ålderdom eller invaliditet utan även samhällets intresse att de bördor, som i detta syfte påläggas det allmänna, stå i rimligt förhållande till de resultat, som ernås. Ett tillgodoseende av förstnämnda intresse torde förutsätta undersökning, huruvida pensionsbeloppen böra göras beroende av levnadskostnaderna å olika orter. Med hänsyn till samhällets intresse är det nödvändigt att ställning toges till frågan, huruvida huvudvikten vid försäkringen skall läggas på bidrag från de försäkrade eller från det allmänna. I detta hänseende bör särskilt beaktas önskvärdheten av att det allmännas bidrag såvitt möjligt får karaktären av hjälp till självhjälp. Ett avgörande härutinnan torde ej kunna träffas utan en undersökning rörande folkpensioneringens verkan i psykologiskt avseende och framför

allt dess betydelse för de enskildas intresse att själva sörja för sin ålderdom. Härmed sammanhänger i viss mån frågan, huruvida den gällande pensionsförsäkringen öppnar möjligheter för mindre nogräknade element att genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt tillskansa sig oberättigade fördelar.

Vidare skola undersökas spörsmålet huruvida skyldighet bör åläggas arbetsgivare att i någon form bidra till försörjning av hos dem anställda personer samt frågan om och efter vilka grunder det allmännas kostnader böra fördelas mellan staten och kommunerna, varvid förutsatts, att primärkommunerna i icke allt för ringa utsträckning göras direkt intresserade i försäkringens handhavande.

Jämväl skall prövas, huruvida pensioneringen bör uppbyggas efter gängse försäkringstekniska grunder med åtföljande fondering av avgifterna eller huruvida något annat system helt eller delvis bör komma till användning.

Vid utredningen skall även uppmärksammas å ena sidan behovet av effektivt samarbete emellan socialförsäkringens olika grenar och å andra sidan önskemålet att erhålla en klar avgränsning mellan dessa grenar inbördes och i möjligaste mån mellan socialförsäkringen och annan försäkringsverksamhet.

Därjämte skola ett flertal för den svenska pensionsförsäkringen mera speciella frågor underkastas granskning.

Av särskilt intresse i här förevarande sammanhang torde vara att omnämna, att det enligt direktiven även bör undersökas, huruvida de lokala pensionsorganen böra erhålla en sådan organisation, att de kunna tjänstgöra såsom organ jämväl för andra grenar av socialförsäkringen och eventuellt även för statens direkta hjälpverksamhet. Samtidigt bör utredning verkställas rörande andra former för samverkan mellan pensionsförsäkring och fattigvård.

Pensionsförsäkringskommittén har den 18 juni 1930 avgivit ett betänkande (Statens off. utredn. 1930:15) med redogörelser för vissa verkställda undersökningar angående den nuvarande pensionsförsäkringen och dess förhållande till fattigvården, angående befolkningsrörelsen och invaliditeten samt på dessa undersökningsresultat grundade kostnadsberäkningar för invaliditets- och ålderdomsförsäkring enligt olika försäkringstekniska system. I betänkandet ingår även en genom organisationssakkunnigas försorg verkställd utredning angående det allmännas utgifter för sociala ändamål.

Enligt den senast avgivna riksdagsberättelsen pågå på grundval av detta betänkande, delvis i samarbete med pensionsstyrelsen och socialstyrelsen, undersökningar angående olika möjligheter till revidering av pensionsförsäkringen. Vidare meddelas, att under år 1930 fortgått en år 1929 i samarbete med centralförbundet för socialt arbete igångsatt undersökning rörande vårdverksamheten inom vissa kommuner och beskaffenheten av det klientel, som varit föremål för olika grenar av det allmännas hjälpverksamhet. Utredningar hava slutligen verkställts angående bland annat sparverksamheten och det privata försäkringsväsendet samt vissa nationalekonomiska spörsmål med avseende på fondbildningen inom pensionsförsäkringen.

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 26 april 1929 tillkallade dåvarande statsrådet och chefen för socialdepartementet särskilda sakkunniga för att i de hänseenden, som angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag, inom socialdepartementet biträda med utredning angående den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation.

Organisationsakkniga.

I statsrådsprotokollet erinrades till en början om vad som tidigare förekommit med avseende på frågan om åstadkommande av större enhetlighet på ifrågavarande område. Härefter anförde föredragande departementschefen i huvudsak följande:

Den organisationsfråga, som i det föregående behandlats, vore uppenbarligen av största betydelse. Av den offentliga diskussionen hade framgått, att det allmänt kändes som ett behov att på detta område komma fram till en bättre sakernas ordning än den nuvarande. De befintliga olägenheterna berodde i första hand dels på att landet, särskilt i vissa delar, vore söndersplittat på ett stort antal små kommuner, dels också på de många olika slag av social verksamhet, vilka, var och en med sitt organ, skulle bedrivas med alla dessa kommuner såsom lokala enheter. Inom varje kommun skulle i regel finnas fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd och pensionsnämnd, vartill eventuellt komme nykterhetsnämnd ävensom, där understödsverksamhet för arbetslösa förekomme, arbetslöshetskommitté. I detta sammanhang borde även ihågkommas de frivilliga sjukförsäkringskassorna, som ju utövade en betydelsefull, med statsmedel understödd social verksamhet. Dessutom hade riksförsäkringsanstalten å de olika orterna sina ombud för den sociala olycksfallsförsäkringen, vilka alltså övervakade viss annan form av socialvård. Vidare påginge utredning om moderskapshjälp samt om vissa hjälpåtgärder för personer, hänförliga under den nuvarande lösdruvarlagen, varjämte direktionen för Allmänna barnhuset i Stockholm framlagt förslag rörande en organisation för bistånd åt mödrar och barn. Det vore uppenbart, att det särskilt i de mindre kommunerna ofta måste möta stora svårigheter att erhålla kompetenta krafter för ett så stort antal organ och så omfattande uppgifter. — En annan allmänt erkänd olägenhet vore svårigheten att åstadkomma effektivt samarbete mellan de olika lokala organen. De ifrågavarande särskilda hjälpformerna grepe på många punkter så nära in i varandra, att deras handläggande genom skilda myndigheter måste medföra svårigheter. Det hade icke sällan inträffat, att ersättning utgått samtidigt eller av samma anledning från flera hjälpformer, men det hade å andra sidan också förekommit, att på grund av olika meningar om understödsrättens karaktär understöd kommit att överallt vägras, där så icke bort vara fallet.

Till viss del vore spörsmålet redan föremål för utredning, nämligen i vad detsamma anginge ändrad indelning av riket i pensionsdistrikt och samordnande av pensionsnämnderna med vissa andra organ. I annat hänseende komme frågan att beröras vid den förnyade utredning angående den frivilliga sjukförsäkringen, vilken igångsatts inom socialdepartementet.

De allvarliga olägenheter, som vore förenade med den nuvarande ordningen, syntes emellertid böra föranleda, att frågan upptoges till en allmän utredning, varvid mötte två skilda, ehuru med varandra nära sammanhängande problem.

Det ena av dessa vore frågan om åstadkommande av större lokala enheter, främst för den sociala omvårdnaden men möjligen i anslutning därtill även i

fråga om handhavandet av vissa andra samhällliga uppgifter. Den andra av de båda huvudfrågorna avsåge åstadskommandet av större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna, respektive nyss avsedda större områden, av ifrågavarande uppgifter. Den förvaltning, som det här framför allt gällde, vore närmast den, som avsåge fattigvård, understöds- och hjälpverksamhet i anledning av arbetslöshet samt pensionsförsäkring. Därjämte kunde ifrågasättas anknäpning även till en eventuellt blivande reformerad sjukförsäkring med centralisering beträffande den lokala verksamheten. Det vore emellertid icke utan vidare givet, att alla här avsedda uppgifter lämpligen borde sammanföras till en enda nämnd eller styrelse. Jämte en sådan lösning borde andra vägar undersökas, exempelvis en sådan organisation, att visserligen all egentlig understödsverksamhet, alltså verksamhet för s. k. öppen fattigvård, arbetslöshetshjälp, sjukförsäkring o. s. v., ombesörjdes av ett och samma organ, dit också en hjälpsökande i varje fall skulle hava att i första hand hänvända sig för erhållande av upplysningar eller understöd, men att sedan hela det kommunala anstaltsväsendet för fattigvård och andra uppgifter anförtroddes åt en särskild styrelse. Av väsentlig betydelse vore under alla förhållanden, att hos ett och samma organ förenades all erforderlig personkännedom och att alla anordningar vidtoges, som kunde tjäna till undvikande av dubbelersättning.

För att den offentliga försäkrings- och understödsverksamheten skulle bliva effektiv men också hållas inom en lämplig kostnadsram, vore det emellertid nödvändigt, att icke blott de lokala utan även de centrala organen för den samma verkade enhetligt. Ifrågavarande verksamhet måste självfallet, liksom all annan offentlig verksamhet, begränsas av de tillgångar, som lämpligen kunde ställas till förfogande. Med den nuvarande bristen på överskådlig het och sammanhang vore det emellertid svårt att verkställa en sådan avvägning. Det allmänna kostnader finge icke automatiskt tillväxa så, att samhällets ekonomi försvagades, och principen "hjälp till självhjälp" måste, såsom antytts vid pensionsförsäkringskommitténs tillsättande, bestämt upprätthållas, så att den enskildes intresse av att sörja för sig själv icke slappades. Viktigt vore även att tillse, att hjälp icke samtidigt bereddes i flera former.

Problemet rörande förhållandet mellan de olika stödformerna, i första hand pensionsförsäkringen och fattigvården, måste fördenskull klarläggas i hela sin vidd. Möjligen visade det sig därvid nödvändigt att omarbota nuvarande fattigvårdslag i vissa delar, varvid förhållandet mellan primär- och sekundärkommunerna samt mellan kommunerna och staten finge tagas i förnyat övervägande. Ytterligare måtte erinras om behovet av åtgärder för nödig samverkan mellan sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen samt de nyssnämnda stödformerna. Särskilt torde en reformerad frivillig sjukförsäkring erbjuda en möjlighet att — åtminstone i betydande omfattning — lösa den svåra frågan om effektiv kontroll å det slag av definitiv arbetsinvaliditet, som berodde på sjukdom.

Utredningen angående här behandlade spörsmål berörde tydligen nära pensionsförsäkringskommitténs arbete. Denna kommittés uppdrag vore emellertid mycket omfattande, och för att icke kommittén skulle alltför mycket betungas, syntes ifrågavarande utredning lämpligen böra utföras av särskilda sakkunniga jämsides med och i nära anslutning till pensionsförsäkringskommitténs arbete. Det vore dock angeläget, att de särskilda sakkunnigas arbete leddes av kommitténs ordförande, vilken borde hava att i mån av behov anordna gemensamma överläggningar mellan de sakkunniga och kommittén eller

dess arbetsutskott. Därvid torde jämväl den lämpliga arbetsfördelningen mellan kommittén och de sakkunniga kunna ordnas.

Organisationssakkunniga hava, såsom förut omnämnts, i ett tillsammans med pensionsförsäkringskommittén avgivet betänkande (Statens off. utredn. 1930: 15) framlagt resultatet av en verkställd utredning angående det allmännas utgifter för sociala ändamål.

Av riksdagsberättelsen framgår, att pensionsförsäkringskommitténs och organisationssakkunnigas sammanträden under år 1930 varit gemensamma.

Genom beslut den 29 november 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att verkställa kompletterande utredning till 1926 års arbetslöshets-sakkunnigas betänkande i vissa i statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag angivna hänseenden. Därvid anförde föredragande departementschefen i här förevarande avseende följande:

”En fråga, som även bör beaktas vid den sålunda förordade kompletterande utredningen, är sambandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och övrig social försäkrings- och hjälpverksamhet. Särskilda sakkunniga äro ju numera sysselsatta med utredning rörande de organisatoriska problemen inom denna verksamhet. Det är tydligen önskvärt, att vid den kompletterande utredningen i arbetslöshetsfrågan samråd äger rum med berörda sakkunniga för inhämtande av deras synpunkter på, hur det allmännas åtgärder till arbetslöshetens bekämpande skola anpassas till socialverksamheten i övrigt, och detta såväl i lokalt hänseende som beträffande den centrala administrationen.”

Kompletterande utredning till 1926 års arbetslöshets-sakkunnigas betänkande.

Den i det föregående vid olika tillfällen berörda frågan om sammanslutning av smärre kommuner till större enheter ingår slutligen även i uppdraget för skatteutjämningsberedningen, vilken enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 18 oktober 1929 tillkallats med uppdrag att i enlighet med angivna riktlinjer inom finansdepartementet biträda med utredning av frågan om en rationell utjämning av skattetrycket inom kommunerna ävensom andra därmed sammanhängande spörsmål. I direktiven för skatteutjämningsutredningen framhålls härutinnan, att det vore av vikt, att utredningen i all erforderlig utsträckning verkställdes i samarbete med övriga, på näraliggande områden arbetande utredningar samt att det torde böra ankomma på vederbörande departementschefer att vid behov, efter samråd med utredningarnas ledare, angiva riktlinjer för detta samarbete.

Skatteutjämningsberedningen.

Det i nu förevarande motion framställda yrkandet går i första hand ut på en omorganisation av vissa i det föregående omnämnda utredningar i syfte att åstadkomma större planmässighet i arbetet och bättre överblick över de till behandling föreliggande frågorna. Av motionen framgår, att härvid närmast åsyftas pensionsförsäkringskommittén, organisationssakkunniga och skatteutjämningsberedningen. Därjämte förordas en lösning i viss angiven riktning av hela det föreliggande frågekomplexet.

Utskottet.

Vad först angår den sistnämnda delen av motionärens förslag, synes det utskottet icke lämpligt att redan nu taga ställning till frågan, hur en rationell anordning av samhällets sociala försäkrings- och hjälpverksamhet skall ernås, och alltså binda sig för en lösning i viss riktning, innan ännu de pågående utredningarna slutförts. Dessa utredningar hava ju, huvudsakligen på grund av framställningar från riksdagen, igångsatts med uppdrag bland annat att åstadkomma det av naturliga skäl synnerligen vidlyftiga undersökningsmaterial, som befunnits erforderligt just för att man skall kunna allsidigt bedöma och taga ställning till problemet i hela dess vidd.

I vad motionen berör frågan om planläggningen och organisationen av de pågående utredningarna, vill utskottet däremot för sin del helt ansluta sig till de synpunkter, som av motionären anförts i fråga om önskvärheten av en enhetlig uppläggning av frågan om den sociala hjälpverksamheten i dess helhet. Allt efter som samhällets sociala omvårdnad kommit att gripa in på allt flera områden, har — på grund av att de olika frågorna lösts var för sig utan den överblick över deras inbördes sammanhang, som varit önskvärd — uppkommit en splittring av hjälpverksamheten, till men såväl för det allmänna som för den enskilde. Då nu de föreliggande frågorna upptagits till mera allsidigt skärskådande, är det enligt utskottets mening en tvingande nödvändighet, att utredningsarbetet så bedrives, att en enhetlig och rationell plan för hela den sociala hjälpverksamheten kan framgå såsom resultat av utredningarna.

Önskvärheten härav har även kommit till uttryck i de för de olika utredningarna lämnade direktiven. I syfte att de skilda frågorna icke skola komma att behandlas fristående har sålunda föreskrivits, att samarbete skall äga rum mellan de olika beredningarna. Beträffande de två i här förevarande avseende viktigaste och mest omfattande utredningarna, nämligen organisationssakkunniga och pensionsförsäkringskommittén, har det ordnats så, att samma person är ledare av båda dessa beredningar. Frågan om erforderligt samarbete mellan samma beredningar och skatteutjämningsberedningen har, enligt vad utskottet inhämtat, varit föremål för överläggningar mellan vederbörande departementschefer och beredningarnas ledare. Särskilda föreskrifter angående samarbetet hava därefter utfärdats av departementscheferna.

Av de förut lämnade redogörelserna för de pågående utredningarna och av vad nu senast anförts, synes det utskottet framgå, att det vid igångsättandet av utredningarna varit Kungl. Maj:ts avsikt bland annat att söka åstadkomma just en sådan planmässighet och enhetlighet inom det sociala välfärdsarbetet, som motionären åsyftar. Vid sådant förhållande anser sig utskottet kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t även kommer att tillse, att detta syfte fullföljes och att i mån av behov nya direktiv i förevarande avseende utfärdas. Något särskilt initiativ från riksdagens sida i frågan torde under denna förutsättning icke för närvarande vara av behovet påkallat.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 mars 1931.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar *Lindberg, Sandberg, Wachtmeister* och *Nordkvist*, fru *Nordgren* samt herrar *Svensson* i Högsjöhult, *Ahl, Ericsson* i Sörsjön, *Nästund* och *Edberg*.
